

dva svijeta

Šta je to sreća, pitao se mladi i dugo čuteći i gledajući u rijeku tražio odgovor. Voda je doticala noseći debelu jesen odozgo, odnekud sa Sjevera. Šta je to sreća ako ne ovo gledanje u rijeku ili skoro primjetljivo umiranje tjetorasta unakolo? Eto, pao sam na ispištu, siguran sam da to nije sreća. List pada u vodu... Di li je to sreća?

Ustao je i uputio se uz rijeku. Noć je padala a on se ponjao u brda. Selo je poleglo po dolini ispod njega. Zastao je kod, preko jarka oborene, jove koja je služila kao most. Onda je sjeo na tu živicu. Ispod njega uskim jarkom vukla se voda kao lijena zmija.

Sjedio je i razmišljao. Noć se bila uveliko razgledala. Mjesec još nije izašao. Svake večeri kako je dolazio na ljetni odmor dolazi na ovo mjesto. U blizini je mala vodotica; u njoj ima djevojku. Dogovorili su se da dodu na mostić tačno kada mjesec izviru iz najbližeg brda. Znao je da će ona doći. Do sada ga još nikada nije prevarila. Pa i ako ne dođe... Pao je na ispištu, to je veće zlo. Ovo bi bila tek jedna mala pakost na koju se i ne treba obazirati.

Kroz lišće jove provuče se nekoliko traka blijede svjetlosti koje i-taraje mladičev lice. Crveni mjesec iskonji iza brežuljka kao mačak na krov. Ona sada treba da dođe. Pogleda uz jarak... Bosa djevojka šeta iz jovinice kao vječanica. Nekoliko grana se zaljublja i kada noć udavi dva krika dvije patke bi opet riva. Mladic pogleda u djevojku a onda u vodu. Ona pride, reče kako je mjesec crven kao njen krava rumenka, a onda sjede na jovu pored njega i opruži noge do vode. Primijeti da je voda nekako crvena, nešto kao kad jabuka zarudi u licu, pa se ukaze kao dragi osmijeh. Ispod njih pronasče riba i kada dođe na mjesecu iz repa joj poreče kev boje mjeseca.

On do sada nije čuo, odmah je primijetila. Molila ga je da govori a onda je i sama ućutala. Noć je bila tako tiha kao ljubav. Mjesec se popeo do pola jove. Nekoliko riba se sakupilo da prisluškuje njihovo ćutanje.

Djevojka položi glavu na mladičevu rame, pogleda u mjesec a onda zaplaka. Jedna suza pada u jarak i riba je odmah proguta.

„Ti znaš, govorila je nekako nedrečeno, gledajući u mjesec, da ja mirišim na brašno; znaš da pasem krave po ovim mjerama, ali ne znam što ti čuti. Ja se plašim, reći bar nešto! Uplašena od same pomisli na strah, pribi se uz mladić i naglo začuta riješena da više ne progovori ni jedne jedine riječi.

Sreća mora da postoji u nekom konkretnom obliku, mislio je mladić i koprakajući po sebi i po drugima tražio odgovor. Kada njiva rodi seljaci su srećni a kada ne ponesu kažu da nije dobro urađena.

Blizila se ponoć. Voda je rastla u jarku skoro primjetljivo, kao

stomak u žene ili grudi u djevojčici. Riba su bile srećne što mladić nije htio da zagleda djevojku. Mjesec se uspuza do na vrh jove.

Kamen sa kukuruzom je do sada vjerovatno izamlio, mislila je djevojka. Mogao bi da jasče kao pas. Otac će se probuditi, tražićće me i vidjećće da nisam u postelji. Opet će me tući, ne vjeruje on da mene N voli. Niko u selu u to ne vjeruje. Kažu da N ima bijele ručke i da preko ljeta ne hoda bus, a moje noge i ruke su ispućane kao pečena proja ili zemlja kada zasusi. Možda me stvarno ne voli. Još ni riječi nije progovorio od kako sam došla.

Topla noć valjala se po selu i dolini. Više pati ne laju a i sova ne bukće. Djevojka izviru iz krila dva pećenjaka i jedan pomudi mladiću. On ga uze, poče da ga lom i da zrna baca u vodu. Riba su se otimalice i tukle.

Kada oglašnim srećna sam što ću da rućam, kada dođe zima srećna sam što imam topao kaput, ali kako sada da nadem sreću?

Na mostu od jove dva mala svijetla tražila su u sebi i okolo sebe dva velika smisla.

Plakala sam kada je polazio u B. Rekao je da će se bizo vratiti; kada jova izliza i kada list počne da žuti. Svako jutro sam gledala je li zemlja već snijeg pojela, a njega je bivalo sve više. N mi je govorio da snijeg ne voli kada on mene ljubi i da se topi od ljubomore, a kako je on otišao snijeg je bivao sve deblji. Zeljela sam da je N ovdje, da me ljubi po čitav dan dok se sav snijeg ne izgubi, neka jova što peje izliza. Onda je ona izlitala ali je nikako nijesam mogla dočekati da list počne opadati. Pajala sam krave po joišku i nagodila ih da pojedu sav list. Plakala sam vidjećći kako je sve zeleno unakolo... Plašila sam se da mi dojke neće bži više rako tvrde, i da će ušahnuti prije nego se on po-

vrat... a unakolo nigdje nije bilo muskarca. Bože, mljeko mi sa grudi niz stomak kaplje, a on neće ni da me pogleda. Da sam jova brzo bih užujela. Djevojka uzdahnula i zaplaka. Riba proguta još jednu suzu crvenu od mjesecine.

Jedna zvijezda pada u jarak i spređ mladičevih nogu. On se trže i upita djevojku što čuti. Ustali su i krenuli. Išli su kroz noć koja više nije bila noć ili bar nije ličila na noć. Približiše se vodenici u kojoj su kevrata dva kamena, dva psa. Djevojka ude da ih umiri žutim žitom. Onda izade, reče da će otac uskoro otići na njivu i da mora leći u postelju dok on ne ode. Mladic nestu u sjenci debelog duda.

Kada voda izvire seljaci kažu da zemlja plače zbog nepravde koju joj ljudi nanose. Samo ta voda, mislio je mladić, samo ta na izvorce nje zatrovana i šim joj se čovjek približi ona počne da smrdi, i što dalje reče sve je gublja. Jedno je djetinjstvo čisto kao vir, sve ostalo je nakalemjeno. Prvo su me trovali a onda lijetili, dok i sam nijesam počeo druge da ranjavam. I onda to bude normalna stvar, kao zgaziti mrava. Jer, nekad mi se učini da se čovjek nekada ne rađa gladan, niti zao. Oglašni i ozli bitišću. A kada se umire svi se mirimo. Prvo sa sobom a onda sa drugima. Svi se vraćamo tamo na izvor, tamo gdje sve počinje, gdje je najčišće.

Vrata tiknuše na vodenici. Izvade seljak noseći o ramenu dvije torbe zrna konjima, koji su pasli negdje u seranama. Izade, misleći možda kako je već glavno porud njega projahala mladost na bijelom žutu. Onda zamate preko polja u joišku. Za njim po travi ota širok trag i miris brašna. Vrata ponovo zjievnuše i progutase mladića. Prođe pored dva kamena-psa koja su uporno režala.

Ležao je u postelji s glavom na grudima djevojke. Šlušao je kako se razbija njeno srce i nije mislio ni na šta. Nije ni tražio onu sreću u konkretnom obliku. Čak nije ni vjercovao da ona uopšte postoji.

U kijunu pijetla zjievnu zora. Dolazio je dan teško kao san, sigurno kao ljubav. Mjesec se upravo srusio za brdima.

gojko janjušević borba za ljudsku savjest

Inastavak sa 1. serane/ jednostavnije uspostavljen. Ne oslanjajući se nina kakve tradicije, kulturne i političke, ali uzimajući ih u obzir prilikom tumačenja piščevog pogleda na svijet i pomažući se njima za materijalnu nadgradnju onog isosnog svijeta koji je ova- ploćen u njegovoj poeziji, lakše ćemo pronaći emocionalnu boju piščeve vizije, unutrašnjeg opterećenja ili kosmopolitiskog doživljaja oclaska u nepoznatu — nedokučivo, u daleko snatrenje nad moreme recimo. Ta emocionalna boja, karak-

teristična za svakog pjesnika koji ima svoj glas, ispočetka pomalo ne- jama, useli se kasnije u našu bit, i nikako neće poslužiti kao kijuč za razumijevanje potzjice, nego jedino za njeno apsorbovanje srecem u sve krvne sudove, u ono grumenje zemlje koje neoprostivo nosimo sa sobom od jedne, tako rečene sudbine do druge koja nas deukćuje i potreze. Daljni je proces prihvatnja poezije, ako mogu tako da kažem, čisto hemijski: emocionalan doživljaj pjesme jedini se sa ukletim grumenjem, a rezultat toga je-

dinjenja je naše, njom potpuno za- dovoljenje.

Poeziji se prilazi bez ikakvih unaprijed stečenih ubjedenja, jer ona nemaju nikakva opravdanja ni onda kad tvrđimo da je nerazumljiva, pa čak ni onda kad povjerujemo za nekoga da nema dovoljno kulture da bude plodonosno tle za njeno ovaploćenje. Treba pronaći samo je- dan pošten i nerezervisan odnos pa će nam se otkriti u svojoj svojoj mašičnoj ljepoti bez obsira na sva eu- mačenja i objašnjenja koja jedino

vode do obračuna, uskraćujući nam onaj iskren i neposredan susret. Nema mjesta pronalazačnu bilo- kakvih skrivenih i neuhvatljivih smislova jer oni najčešće uopšte ne postoje, a ako ih i ima beznačajni su u tolikoj mjeri da nimalo ne o- metaju našu viziju rasterećenja jedne samoživne vizuelnosti svijeta:

„Možda spava sa očima izvan svukog zla možda spava i doći će posle ovog snas.

Egzistencija poezije mnogo du- blje iza zidova ljudske svijesti o- pravdava očekivanje svakodnevnih okrovenja između ukovirenih ko- rićnjaka i radonalnih očija do naše nedorežne i neutoljive žedi da joj se u potpunosti i odjednom preda- mo, a zatim zahitjeva ostvarivanje publike-poklonika, fanatičnom srslie sa tom slućenom i nedorečenom imaginacnoću. Pa će biti Feniks. Pa ljubodova pjesma.

KAMENOREZACKA RADNJA

Iza ograde ove raste vrt u koji ne dolaze ptice iuma koja ne šumi na vetru gletka, odvratna i gola kao i svaka istina što je. Sinteza nad njom okrivna vazdub prenaseljen iglicama prašine koja pada po svemu, po svemu ne vodeti računa o uloženom naporu da se održimo i nastavimo na svjetlosti kao cvetoci i kao navika voljena prašina koja savlađuje otpor istorije upikos glazurama vremena manje ili više ugodnim za oko prašina koja neodložno pada i volati se čak i pod kožu pobedujući pritom i najsvršeniju hermetičnost predmeta i misli (izličenje od ne pomaže) prašina koja pada po tragu i rukama onoga čoveka tamo iedno primetnog koji sedi sad u onoj bezglasnoj i beslovesnoj šumi zadubijen u šure mogućnosti da se mislima pobedi kanten onoga čoveka koji dletom otvara kamenu usta jer reč je tvrda iako nasledena zakopana je ko diskat u zemlju mistavu a opet nekako plodnu čovek koji otvara kamenu usta lupajući čekićem srca po njegovoj bezizvaznosti kao po zatvorenim vratima ne zaboravljajući da mu pokloni osmeb (maća pobuna osmeba ne pomaže) iz koja naravno ipak vire zubi a to je zbog neopodne kompletnosti i isticanja blagosti duie koja jedino tako postoji probodena zubom čovek koji otvara kamenu usta i vid i stub — ponovo stvaranje sveta ali sa neizbežnim popravkama bar nekih pojedinosti jer smo sviše voleli i bili i bili na otvorenom prostoru bućni kao šareni karnevali čovek koji otvara pomoću ljubavi kao pomoću ključa u kamenu završljena usta dok ih savim ne otvori te kamen stane da govori pa nas nadgovori te kamen stane da peva pa nas naspava te kamen stane da igra pa nas nadigra te kamen stane da raste pa nas nadrasne.

I onla gotov je stub pun lakokrilih okovanib andela neostvarenib među nama stub-beleg mudar u tiliim jedina odbrana od raspadanja i onda gotov je, evo ceo nedovršeni svet.

Još samo da dobije ime.

Pavle POROVIĆ

miljenko stančić



sirotinjski enterijer

REDAKCIJA OVOG BROJA
ZAKLJUČENA JE
20 MAJA 1958 GOD.